

Ongeloofwaardige afschrikking

Een moreel perspectief

irga maj. ds. Teun de Ridder MA – krijgsmachtpredikant

Je maakt niet zo snel ruzie met het sterkste jongetje in de klas. De NAVO gaat zich daarom opnieuw bekwamen in de collectieve verdediging in reactie op de agressieve houding van Rusland en het assertieve China. Het investeren in deze capaciteiten wordt wel ‘geloofwaardige afschrikking’ genoemd.¹ Met toenemende zorg volg ik als krijgsmachtpredikant deze ontwikkeling.

In de eerste plaats omdat geloofwaardige afschrikking vanuit Nederlands perspectief *ongeloofwaardig* is. Zoals de operationeel commandanten vorig voorjaar uit de doeken deden is de staat van Defensie erbarmelijk.² Schepen liggen aan de kant, jachtvliegtuigen zijn niet beschikbaar en eenheden worden stilgezet door personeelstekorten. Als je nog geen deuk in een pakje boter kunt slaan, moet je ook niet willen doen alsof je de sterkste bent, dan maak je jezelf belachelijk.

Het laat zich raden wat dat doet met de militairen voor wie ik geestelijk verzorger ben. Mijn collega's en ik merken een toenemend cynisme door alle rangen en standen heen, maar extra opvallend is toch wel dat ook de loyaliteit van officieren aangevreten wordt. Het cynisme is een *coping*-mechanisme om het vol te houden in een uitgekledede organisatie waar keer op keer de cao-onderhandelingen stuk lopen, vacatures talloos zijn en regelmatig munitie ontbreekt. Samen kun je honend lachen om de *ongeloof-*

waardige afschrikking. Maar cynisme is op langere termijn een zuur dat zich een weg vreet in alle enthousiasme en vertrouwen. En langzamerhand kun je dan ook wel van een vertrouwenscrisis spreken.

In veel van de communicatie in de officiële defensiekanalen wordt geprobeerd met de moeder wanhoop allerlei lichtpuntjes naar voren te halen. Dat onze tankbemanning toch maar tot de top van de wereld behoort.³ Tja, met één van de 18 geleende tanks... Nadrukkelijk zou het hierdoor opgeroepen complex van gevoelens niet overschreeuwd, maar geadresseerd moeten worden. Het is namelijk vooral een zingevingsprobleem dat samenhangt met je levensbeschouwing en idealen.

In mijn eigen christelijke traditie wordt bijvoorbeeld *patientia* als deugd gewaardeerd. Dit kan vertaald worden als ‘geduld’, maar dan met de opmerking dat het te maken heeft met ‘dulden’, het moedig verdragen van lijden of zelfs martelaarschap. *Patientia* is het hoofd omhooghouden, gesterkt door je geloof dat wat er ook gebeurt, niets je kan scheiden van Gods liefde. Dat functioneert als bron om ondanks teleurstellingen en tegenslagen je in te blijven zetten voor een ander en voor de wereld.

Waar haal jij je inspiratie vandaan? Hoe kun jij je positief blijven inzetten? Waarom wil je toch bij deze krijgsmacht werken? Het is aan operationeel commandanten om hier een authentiek inspirerend verhaal over te vertellen vanuit hun eigen levensovertuiging. En het zou goed zijn als dit ook nadrukkelijker een plek krijgt in militaire training om dit ieder voor zichzelf te laten ontdekken. We hebben het hard nodig.

1 'NAVO geeft groen licht voor verdere versterking geloofwaardige afschrikking en verdediging', *Defensie.nl*, 10 oktober 2021.

2 Wendelmoet Boersema en Bart Zuidervaart, 'Top Nederlandse krijgsmacht schaamt zich tegenover de Navo', *Trouw*, 2 april 2021.

3 'Nederlandse tankbemanning nog steeds aan de top', *Defensie.nl*, 27 oktober 2021.

Maar er is nog een reden waarom ik bezorgd ben over de terugkeer van de terminologie rond 'geloofwaardige afschrikking'. Daarmee gaan we namelijk terug richting de retoriek van de Koude Oorlog. In de toenmalige wereld waren er de twee grote machtsblokken van de NAVO en het Warschaupact, die elkaar inderdaad met conventionele en nucleaire wapens redelijk in evenwicht hielden. Hoewel de wereld toen meerdere keren langs de rand van de afgrond van een nucleaire winter scheerde, was de geopolitieke situatie in zekere zin overzichtelijk en stabiel.

De agressie van Rusland is tegenwoordig in militair opzicht echter helemaal geen probleem. Rusland heeft wel een groot arsenaal aan conventionele wapens (tanks, artillerie), maar heeft voor een conventionele oorlog veel minder voortzettingsvermogen qua economie, mankracht, industrie en logistiek dan de EU of de NAVO. Veel belangrijker is echter de olifant in de kamer, namelijk dat de nucleaire optie, tactisch of niet, dan al heel snel op tafel zal komen. Ik mis in de hernieuwde identificatie van 'vijanden' het besef dat investeren in vergroting en verbetering een ongeloofwaardige schijnbeweging is. Tenzij ook dat andere begrip uit de Koude Oorlog weer een plek moet krijgen, de *mutual assured destruction*.

Het grootste probleem voor de NAVO (en voor Nederland) lijkt mij daarbij niet eens de erbarmelijke staat van onze krijgsmacht. De taal van de afschrikking is vooral ongeloofwaardig vanwege ons gebrek aan eensgezindheid. Het identificeren van een vijand kan de rijen sluiten, maar we hebben te maken met vijanden die nu juist dat fundament proberen aan te tasten in een vorm van hybride oorlogvoering. Ondertussen worden we meegenomen in een vorm van vijanddenken en rivaliteit die vreemd is aan de wortels van onze westerse samenleving. We zullen moeten proberen onze kracht niet te vinden in wapens, maar in het versterken van ons fundament: de bereidheid gezamenlijk te staan voor de waarden van internationaal recht en vrede.

Ook hier geldt dat de militaire kracht uiteindelijk afhangt van de wil om te vechten. En als die

Cynisme is een coping-mechanisme, maar op langere termijn ook een zuur dat zich een weg vreet in alle enthousiasme en vertrouwen

wil niet geworteld is, kan ze zomaar verdampen. Als krijgsmachtspredikant probeer ik daarom in mijn gesprekken en toespraken vanuit de Bijbel in te brengen dat er naast alle politieke en persoonlijke belangen, die er ook mogen zijn, nadrukkelijk ook de vragen op het spel staan wie wij willen zijn en hoe wij willen zijn tegenover de naaste en tegenover God. Met andere woorden: je moet je identiteit niet zoeken in het afzetten tegen de vijand, maar te rade gaan bij je eigen ankerpunt en waarheid.

Een sterke krijgsmacht zullen we altijd nodig hebben, zeker gezien de toenemende instabiliteit in de wereld, niet in de laatste plaats door de effecten van klimaatverandering. Dat er blijvend in geïnvesteerd moet worden staat buiten kijf. Maar dan wel met de juiste onderliggende motivatie en waarden. Laten we dus naast investeringen in een gezonde krijgsmacht óók als militairen en samenleving vooral investeren in gesprekken en debatten over de waarden die ons drijven in deze veranderende wereld.

Uiteindelijk wint niet het sterkste jongetje uit de klas, maar degene met de meeste en beste vrienden en de diepste overtuiging. ■